

JOKI_PATHIRANE

Kuja ammottaa, hirviö kiiluu

Jack Halberstam kiinnitti eräässä esitelmässään huomioita siihen, kuinka poliitikot puhuvat asunnottomista ongelmana. Todellisuudessa ongelma on huono, voittojen maksimoinnille alisteinen asuntopolitiikka ja siitä johtuva asunnottomuus. Eivät siis vähäosaiset ihmiset, joilla ei ole asuntoa.¹ Oulun kaupunginvaltuutettu Riikka Moilanen sanoo puheenvuorossaan Oulun kaupunkikeskustan puhtaanapitoon liittyen:

– Nyt kysyisinkin, että tässä on kivetyksen likaisuutta ja muuta roskaamista käyty keskustelua, mutta mitä Oulun kaupunki aikoo tehdä sille ihmisroskalle, jota siellä on yllättävän paljon, siis tarkoitan niitä vähäosaisia ihmisiä, jotka käyttävät ammattimaisesti alkoholia, huumeita, päihteitä ja ovat ottaneet Isokadun nyt kodikseen.

Hirviöt

Hirviötutkimusta tai epämuodostumaoppia tarkoittava ‘teratologia’ ja englannin sana ‘monster’ ovat kreikkalaista ja roomalaista alkuperää. Debbie Felton kirjoittaa:

Kreikan sana teras viittasi sekä ennusmerkkiin (portent) että konkreettisesti mielessä fyysiseen kauhistukseen (monstrosity). Englannin monster tulee latinan monstrumista, joka merkitsi roomalaisille hyvin yleisesti ylikuonnollista tapahtumaa, jonka ajateltiin olevan merkki jumalilta, jonkinlainen varoitus (juuresta monere, ”varoittaa”). Mutta kreikan vastineen tavoin latinan sana myös yleisesti tarkoitti mitä tahansa fyysisesti epäluonnollista olentoa: niin ihmisiä (tai eläimiä), joilla oli morfologisia epämuodostumia, kuin mytologisia hirviöitäkin.² (Felton 2012, 104.)

¹ Halberstam, Jack: *Unbuilding Gender*. 4.2.2019, Helsingin Yliopiston Think Corner, Dialogue Series, järjestänyt Queer-Wills & CoreKin Projects & The SKY tohtoriohjelma, Helsingin yliopiston sukupuolentutkimus.

² The Greek term *teras* referred both to a portent and, in the concrete sense, a physical monstrosity. The English word itself comes from the Latin *monstrum*, which to the Romans signified very generally a supernatural event thought to be a portent from the gods, a warning of some sort (from the root *monere*, “to warn”). But, as with the Greek term, the Latin word also commonly denoted a physically unnatural being of any sort, whether humans (or animals) exhibiting morphological abnormalities, or mythological monsters. (Felton 2012, 104.)

Hirviön hahmo muuttuu jatkuvasti. Riippuu ajasta ja paikasta, mitä pidetään hirviönä. Siihen vaikuttaa esimerkiksi, minkä ajatellaan olevan inhimillistä, luonnollista, kulttuurista tai jumalallista. Muuttuva ja karttuva tieto eläinkunnasta vaikuttaa hirviöiden joukkoon: useita eläimiä, kuten leijonaa ja valasta, on pidetty hirviöinä antiikissa, keskiajalla ja renessanssin aikaan (Van Duzer 2012, 388).

Kulloinkin muodissa olevat hirviöt heijastelevat aikakauden ja yhteiskunnan yleisiä pelkoja. Viimeisen kahdensadan vuoden aikana länsimaiset hirviöt ovat kehittyneet yksilöistä, joilla on kehoollisia poikkeavuuksia ihmisten sisällä asustaviin näkymättömiin hirviöihin ja entistä enemmän monikansallisiin valvontaverkostoihin ja salaliittoihin tai pysäyttämättömiin viruksiin.

Abigail Lee Six ja Hannah Thompson jäljittävät, kuinka 1800-luvulla ranskalaisessa ja englantilaisessa kirjallisuudessa siirryttiin Victor Hugon *Pariisin Notre-Damen* Quasimodosta ja Mary Shelley'n Oliosta Robert Louis Stevensonin Hydeen ja Oscar Wilden Dorian Grayhin. Vuosisadan loppuun mennessä hirviömäisyys oli siis siirtynyt ulkonäöltään poikkeavista harvoista keneen tahansa ”näennäisesti normaaliin, kunnialliseen ja kunnioitettuun yksilöön”.³ Siirtymä fyysisistä merkeistä kätettyyn hirviömaisyteen tarkoittaa, että vastoin kreikan ja latinan sanojen ”ennusmerkin” tai ”varoituksen” merkitystä kuka vain voi olla hirviö, eikä hän enää varoita mistään – edes itsestään. (Six & Thompson 2012, 255.)

Jeffrey Andrew Weinstock kirjoittaa:

*Tästä hirviömaisyden ja ulkonäön yhteyden purkamisesta seuraa tärkeä kulttuurinen käänne, joka yhdistää hirviömaisyden fyysisen eron sijaan vastakkaisiin moraaliarvoihin. Hirviömaisyys on siis uudelleenmuotoiltu eräänlaisena näkymättömänä sairautena, joka näivettää kehoa ja poliittista yhteisöä ja näyttäytyy vain oireellisen käyttäytymisen kautta.*⁴ (Weinstock 2012, 276.)

Weinstock ehdottaa nykyisiä kulttuurisia narratiiveja tulkiten neljää ”uudelleenmuotoillun” hirviömaisyden ilmentymää: psykopaatti ja terroristi, kasvoton suuryritys tai valtion virasto, virus ja antropomorfisen luonnon kosto, jossa luonto aktiivisena toimijana vastaa ihmisen

³ ”something residing within apparently normal, respectable, and respected individuals.” (Six & Thompson 2012, 255.)

⁴ *What follows from this decoupling of monstrosity from appearance is an important cultural shift that aligns monstrosity not with physical difference, but with antithetical moral values. Monstrosity thus is reconfigured as a kind of invisible disease that eats away at the body and the body politic, and manifests visibly through symptomatic behaviour.* (Weinstock 2012, 276.)

ympäristönsaastuttamiseen tappavasti. Näitä neljää ilmentymää yhdistää vainoharhaisten reaktioiden synnyttäminen sen kautta, että ne ovat näkymättömiä ja mahdollisesti kaikkialla. (Weinstock 2012, 276.)

Sara Ahmed puolestaan huomioi, kuinka turvapaikanhakijan ja ”kansainvälisen terroristin” hahmot on samastettu siten, että ihmisiä, jotka pakenevat terrorismia päädytään kohtelemaan ja pelkäämään terroristeina (Ahmed 2003, 203). Tässä mielessä nykyiset näkymättömät hirviötkään eivät ole näkymättömiä. Tilanteessa, jossa kuka tahansa voi olla hirviö, tiettyjä ruumiita päädytään kohtelemaan hirviöinä toisia helpommin. (Tämä tarkoittaa myös terroristien täydellistä voittoa. Juuri tätä he tavoittelevat: vainoharhaisuus, kahtiajakautuminen ja yhteiskunnan epävakaus lisääntyvät.)

Myyttiset hirviöt tuovat mukanaan kaaosta, tauteja, nälänhätää. Ne osoittavat ja rituaalisesti uusintavat järjestäytyneen yhteiskunnan ja lain toimeenpanon sekä valvonnan välttämättömyyden. Hirviö toimii syntipukkina: sitä voidaan käyttää yhteisön ”puhdistamiseen” tai ”synninpäästöön”. Sanan ’syntipukki’ alkuperä on muun muassa Vanhan testamentin Mooseksen kolmannessa kirjassa kuvatussa käytännössä, jossa vuohipukki karkotettiin erämaahan yhteisön synnit mukanaan; valittu kansa pysyi pyhänä karkottamalla paristaan kaiken epäpyhän (Kearney 2002, 26–27). Yhteiskunta puhdistuu luomalla hirviöitä ja rajaamalla ne ulkopuolelleen.

Hirviön käsitteen tai hahmon merkitys on suuri posthumanistisille teorioille. Voidaankin puhua posthumaanista teratologiasta. Hirviön kohtaaminen auttaa kyseenalaistamaan ihmisen kategorian. Tässä posthumanistisessa kontekstissa Debra Benita Shaw kehittää kaupunkitilan teratologiaa ja tutkii kaupunkia hirviömäisyyden [monstrosity] tuottamisen paikkana. Moninaisten toisten hirviöittämisellä on Shawn mukaan yhteys neoliberalismiin, kapitalismiin ja turvallisuushakuiseen arkkitehtuuriin, jonka äärimmäinen esimerkki on aidatut yhteisöt. Hirviöitettyjen toisten tehtävä tässä neoliberalistisessa maailmantilassa on osoittaa ja luoda puolustettavan alueen – yhteisön, yhteiskunnan – rajat.⁵

⁵ Patricia MacCormack perustelee sanan ”hirviö” käyttöä posthumaanista teratologiasta kirjoittaessaan hieman eri tavoin ja eri kontekstissa kuin Shaw mutta molempien käsityksessä *hirviö* auttaa ihmisen kategorian kyseenalaistamisessa:

”Tämä taktinen käyttö tulee perustella kahdella tapaa. Ensinnäkin on selvää, ettei ole olemassa yksittäistä taksonomista hirviön kategoriaa; toiseksi en käytä tätä sanaa kuvailemaan asiaa vaan pikemminkin nimeämään kohtaamisen katalyytin. ”Hirviö” viittaa tarkastelijan ulkopuoliseen elementtiin, joka käynnistää ja luo kahden erilaisen entiteetin osallistumista edellyttävän havaintotapahtuman. Hirviö voi samanaikaisesti viitata mihin tahansa sellaiseen, joka

Tässä turvallisuuspakkomielteisen kaupunkiyhteisön tarkastelussa *Hirviö* on hyödyllinen käsite Shawn mukaan neljästä syystä. Ensiksi, hirviöittäminen on merkittävä kielikuva valvontaan liittyvässä keskustelussa, jossa ”väärässä paikassa [out of place]” olevat asiat halutaan korjata. Toiseksi, perinteisesti hirviöt ovat ali- tai yli-inhimillisiä ja siksi vaarallisia. Hirviöitetty on epäinhimillistetty; häntä pidetään vähemmän kuin, tai enemmän kuin, ihmisenä ja tästä syystä uhkana. Kolmanneksi, niin ikään perinteisesti, hirviöt ovat hybridiolentoja – siis ”väärässä paikassa”, koska ne eivät ole kategorisoitavissa. Naapuruston kadulla kävelevä hirviöitetty ei ole täysin lokeroitavissa ja siksi häiriöksi. Neljänneksi, edellä mainituista syistä hirviöitä ei voida hyväksyä lain turvaa nauttiviksi kansalaisiksi, mikä yhtä lailla herättää pelkoa, että he eivät noudata lakeja. (Shaw 2018, 24–25.) ”[N]ämä ovat kehoja, joiden ’väärässä paikassa’ olemisensa tähden nähdään olevan lain ulkopuolella ja vastuussa omasta kuolemastaan”⁶, Shaw kirjoittaa (mt., 24). Tässä näkemyksessä on siis hirviöitetyn oma vika, jos hänet ammutaan kadulle.

Tiirismaan koulu

Riitta Niskanen kirjoittaa vuonna 1964 valmistuneesta Tiirismaan kampamallisesta koulurakennuksesta:⁷

Koulurakennus seisoo juhlavasti harjun rinteessä, ja arkkitehti [Keijo Petäjä] on korostanut tätä vaikutelmaa korkealla, kaupunkiin suuntautuvalla pääjulkisivulla sekä vähittäisin porrassousein, jotka johtavat suojaisille luokkapihoille. Koulu muodostaa vastaparin Harjukadun päässä seisovalle kaupungintalolle. [...] Punatiilinen rakennus on taitavasti mukautettu maastoon.

kieltäytyy olemasta ”ihminen” ja sellaiseen, joka tekee sen kohtaavasta henkilöstä postihmisen/posthumaanin [post-human]. On useita tapoja kuvitella tämänkaltaisen hirviö. Oleellisesti korostuu, että hirviöön viittaaminen viittaa ainoastaan kohtaamiseen toiseuden kanssa. Näin on, vaikka molemmat entiteetit voitaisiin kuvailla (tai kuvailevat itsensä) hirviöinä, sillä hirviöt ovat yhtä erilaisia suhteessa toisiinsa kuin ei-hirviöihinkin.”

(“This tactical use should be qualified in two ways. First, it is clear that there is no single taxonomical category of monster; second, I use this term not to describe a thing but more to name a catalyst toward an encounter. “The monster” refers to the element outside the observer that sparks and creates an event of perception that necessitates the participation of two unlike entities. The monster can simultaneously refer to anything that refuses being “the human” and that which makes the person who encounters it posthuman. There are a number of ways by which we can conceive this kind of monster. Importantly it emphasizes that referring to a monster only ever refers to an encounter with alterity. This is so even if both entities could be described (or describe themselves) as monsters because monsters are as unlike each other as they are the non-monstrous.” (MacCormack 2012, 294.)

⁶ At the same time, these are bodies which, in being 'out of place', are held to be outside the law, to be liable for their own deaths. (Shaw 2018, 24.)

⁷ Koulu sijaitsee osoitteessa Ursankatu 4.

Arkkitehti oli hyvin ihastunut harjun luontoon, ja hänen tavoitteenaan oli suurten ikkunoiden välityksellä tarjota maisema oppilaille ja opettajille. (Niskanen 2012; 126–127.)

Vielä vuoden 2012 selvityksessä rakennus on arvioitu kulttuurihistoriallisesti ja rakennustaiteellisesti arvokkaaksi ja sen alkuperäiset piirteet vaalimisen arvoisiksi.⁸ Nyt rakennus on purettu. Välissä se seisoi vailla virallista käyttöä kolme vuotta, mikä ei suinkaan tarkoita, etteikö sillä olisi ollut käyttöä. Yhteiskunta majoitti sinne pelkonsa ja hirviönsä.

Kiinnostavasti Tiirismaan puretun koulun arkkitehtuurissa on ollut – taloudellisen säästöajattelun ohella – läsnä pyrkimys mahdollisimman tehokkaaseen lapsen liikkumisen valvontaan. Niskanen kirjoittaa:

Koulun muoto perustuu kampamalliin, jonka sormien väliin on sijoitettu suojaisat välitunti-pihat. Käytävätila on minimoitu järjestämällä luokat pihoja rajaaviksi ryhmiksi. Malli on muunnelma 1960-luvulla Suomessa yleistyneestä solukoulusta, jossa koulurakennus jaettiin eri ryhmille tarkoitettuihin itsenäisiin kokonaisuuksiin. Solukoulu oli huokeampi kuin perinteinen koulurakennus, ja siihen saatiin myös kattavampi valvonta sekä edullisemmat valaistusolosuhteet ja meluneristys. (Niskanen 2012; 126–127.)

Suojaisat välituntipihat ovat koulun sulkeuduttua olleet suojaisia myös graffitimaalareille ja muulle luovalle toiminnalle, kuten moninaisten esineiden hajottamiselle ja sulattamiselle. Tehokkaan valvonnan arkkitehtuuri ilman tarkoitetuista pisteistä tarkkailevaa silmää voi muuntua tehokkaan näkymättömyyden arkkitehtuuriksi, yhteiskunnallisesti pimeäksi tilaksi, mielikuvituksen vaanivaksi hämäräksi. Lahden kaupunginvaltuutettu Marju Markkanen (SDP) kirjoittaa mielipidekirjoituksessaan Etelä Suomen Sanomissa 18.10.2018:

Tiirismaan koulurakennus on ollut uutisissa jo useaan otteeseen sen jälkeen, kun toiminta siinä on epäterveellisen sisäilman johdosta päättynyt. Rakennukseen on muun muassa murtauduttu useasti, siellä on tehty ilkivaltaa, varkauksia ja katolla on kiipeilty.

Koulun lähiasukkaat ovat tuoneet esiin haitat, jotka asiattomien kulkijoiden pyörimisestä alueella aiheutuu koko naapurustolle ja koulun oppilaille.

Markkasen kirjoitus liittyy tilanteeseen, jossa ilmeisesti kuparivarkaissa ollut mies pakeni hylätyltä rakennukselta tilapäisen parakkikoulun pihan läpi jonkinlainen metallin irrottamiseen tarkoitettu teräase kädessään. (YLE 12.10.2018) Tapaukseen tunnepitoisesti vedoten Markkanen vaatii rakennuksen nopeaa purkua. Hän kirjoittaa omasta lapsestaan:

⁸ Petäjän toimisto suunnitteli myös sen lisärakennuksen 1977 ja ensimmäisen laajennuksen 1989. Lahtelaiset arkkitehdit Anneli Hellsten ja Seppo Markku suunnittelivat vuoden 2000 laajennuksen. (Niskanen 2012; 126–127.)

Selvästi lapsen turvallisuuden tunne sai kolauksen, eikä mikään ihme. Moni isompikin pelästyi tosissaan. [...] Viime perjantainen tapahtuma alleviivaa purkamisen välttämättömyyttä, ja toimenpiteisiin on ryhdyttävä välittömästi, ennen kuin on liian myöhäistä. (Markkanen 2018.)

Lasten valvonnan rakenteet ovat kääntyneet rakenteiksi, joihin keskiluokkaisen mielikuvituksen on helppo istuttaa lapseen kohdistuva uhka. Hirviöiden on ollut helppo muuttaa Tiirismaan kouluun ja hirviöiden läsnäolo, pelon ja vieraanvaaran paikantaminen rakennukseen on ollut helppo valjastaa poliittiseen puheeseen. Lapsen hahmolla on erityinen rooli tässä rikoksenehkäisyn narratiivissa, kuten Sara Ahmed (2000, 35) huomioi: ”lapsen viattomuus on eniten vaarassa vieraiden läheisyydestä. Narratiivissa [...] lapseen ruumiillistuu kaikki, mikä voidaan varastaa tai minkä vieraiden läheisyys voi kadottaa.”⁹ Markkanen yhdistää lapsiin kohdistuvan uhan tyhjän koulurakennuksen olemassaoloon ja perustelee näin rakennuksen purkamisen kiireellisyyttä.

Vieraat ja pelon politiikka

Ahmed kirjoittaa pelosta suhteessa kehoihin ja vierauteen. Ahmedin lähtökohtana on, että tunteet, affektit kuten pelko, eivät ole yksityisiä ja ihmisen sisäisiä vaan sosiaalisia ja tilallisia, ruumiin, tilan ja toisten ruumiiden välisiä ja näiden suhteisiin vaikuttavia. (Ahmed 2003, 191–192.)

Joihinkin paikkoihin tai paikkasidonnaisiin tilanteisiin liittyy määräämätön uhan tuntu, painostava, vaaniva tunnelma. Askeltahti kiristyy, katse kiinnittyy maahan lähietäisyydelle, ruumis pyrkii eristymään ympäristöstä. Suhde toisiin ihmisiin kääntyy hylkiväksi ja palautuu omaan kehoon: toivottavasti kukaan ei kiinnitä minuun huomiota.

Pelko voi irrota kohteestaan ja kiinnittyä johonkin määräämättömään. Tunnistamaton pelon kohde on tunnettua pelottavampi. Ahmed (2003, 199) kirjoittaa:

Mitä vähemmän tiedämme siitä, mitä tai ketä pelkäämme, sitä pelottavammaksi maailma muuttuu. Toisin sanoen se rakenteellinen mahdollisuus, että pelon kohde kulkee ohitsemme, tekee kaikesta mahdollisesti pelättävää.

Pelko muuntuu vainoharhaiseksi ilmapiiriksi. Ahmedin mukaan maailmasta itsestään tulee vaaran tilaa: pelkkä kodin ulkopuolisessa tilassa liikkuminenkin tuottaa kehon ja maailman rajaksi

⁹ The figure of the child comes to perform a certain role within the narrative of crime prevention and stranger danger: the innocence of the child is what is most at risk from the proximity of strangers. The child comes to embody, in a narrative that is both nostalgic (returning to an imagined past) and fearful (projecting an unimaginable future), all that could be stolen or lost by the proximity of strangers. (Ahmed 2000, 35.)

muotoutuvalle iholle ennakoivia tuntemuksia (Ahmed 2003, 199). Kun pelon kohde on siirtynyt ke-
neen-tahansa tai mihin tahansa, on se siirtynyt maailman ”rakenteeseen”, maailmassa-olemisen ko-
kemukselliseksi perustekijäksi. Näin pelko syntyy minkä ja kenen tahansa läheisyydestä. (Ahmed
2003, 200.)

Pelko kuitenkin vaikuttaa eri ruumiisiin eri tavoin: toisten liikkuminen mahdollistuu toisten liik-
kumista rajoittamalla. Tämä liikkuvuuden politiikka on yhteydessä pelon kohteettomuuteen, sen
maailmaan hajautumiseen. (Ahmed 2003, 200.) Liikkuvuuden politiikka liittyy toisaalta naisten ja
toisaalta vieraaksi tunnistettujen kehojen liikkumisen rajoittamiseen.

Liikkumisen rajoittamista tukee kodin tilan uusintaminen, sen rakentuminen turvalliseksi ti-
laksi, johon konformistiset feminiinisyyden muodot yhteiskunnan tasolla sidotaan. Kertomukset,
jotka esittävät kodin ulkopuolisen tilan vaaralliseksi naisille, rajoittavat naisten liikkumatilaa. Turval-
lisen kodin tai lähtökohtaisesti turvallisen ja turvattoman tilan olemassaolon ajatus on osa ”kunni-
allisen, heteronormatiivisen naiseuden” tuottamista ja muuntuu rajoittavaksi vaatimukseksi, ettei
nainen saisi liikkua yksin kodin ulkopuolella. ”Näin mahdollisuus paikantaa pelkoa mihinkään koh-
teeseen johtaa selvästikin naisten ruumiiden rajoittamiseen tai konstruoi nuo ruumiit rajoittu-
neiksi.” (Ahmed 2003, 200.) Pelko ja pelon vaatimus saavat naisen vetäytymään maailmasta, sul-
keutumaan yksityiseen tilaan.

Toinen, vastaava liikkumista rajoittava pelon poliittinen piirre liittyy yhteiskunnalliseen ahdis-
tukseen ja vierauteen.¹⁰ Ahmedin mukaan tietyt kertomukset ovat omiaan suuntaamaan yhteiskun-
nallista ahdistusta joihinkin tiettyihin kehoihin, ”erilaisiin toisiin”, ja näin luomaan näistä ruumiista
fetissinkaltaisia pelon kohteita. ”Asiattomiksi” koetut *vieraat* Tiirismaan koululla ja puu-Paavolan
asuinalueella tulevat mieleen tällaisina kertomusten luomina pelon kohteina. Ahmed kirjoittaa, että
näissä kertomuksissa on kyse kulloisenkin yhteiskuntajärjestyksen säilyttämiseen tähtäävästä

¹⁰ Ahmed (2003, 192) kyseenalaistaa perinteisen pelon ja ahdistuksen jaotteluperusteen, jonka mukaan pelolla on
kohde, kun taas ahdistus on kohteeton. Ahmedin mukaan ero on siinä, että pelko *syntyy* mahdollisten kohteiden *lähei-
syydestä* siinä missä ahdistus *suuntautuu* kohteisiin (mt., 194). Ahmed (mp.) kirjoittaa Heideggerin *ahdistusta* kom-
mentoiden ja hyödyntäen, että

*”ahdistus on sitä mikä kiinnitetään erityisiin kohteisiin, jotka eivät herää eloon ahdistuksen syinä, vaan seurauksina
sen liikkuvasta luonteesta. Ahdistuksen kokemuksissa ajatukset usein liikkuvat nopeasti läpi monien sellaisten elämän
alueiden, jotka vielä odottavat ratkaisemista. Jokainen ajatus kasaa avutonta ja yleistynyttä ahdistuksen tunnetta;
ahdistuksella on siis taipumus kiinnittyä kohteisiin jotka eivät kuitenkaan ole sen syy. Tästä johtuen väitän, että ahdis-
tuksesta tulee kohteisiin suuntautumista, pikemminkin kuin kohteen lähestymisestä syntyvää, kuten on laita pelon
kohdalla. Liikkuminen pelon ja ahdistuksen välillä (yhdestä toiseen, tai näiden kahden välillä) onkin paljastavaa: se te-
kee näkyväksi sen, että kohteen lähestyminen muuttuu helposti kohteeseen suuntautumiseksi, ja päinvastoin.”*

mekanismista, jossa yhteiskunnallisen muutoksen huolet ja pelko ”perinteisten arvojen” rappeutumisesta projisoidaan ”erilaisiin toisiin”, vieraisiin, hirviöihin, jotka nähdään uhkana olemassa oleville sosiaalisille muodoille. ”Nämä erilaiset toiset ruumiillistavat sen, että normit eivät onnistu tulemaan todeksi; tällaisten toisten ruumiiden läheisyys ”aiheuttaa” sitä koskevan pelon, että sivilisaation muodot (perhe, yhteisö, kansa ja kansainvälinen sivistynyt yhteisö) ovat rappeutuneet.” Näissä prosesseissa yhteiskunnallinen ahdistus muunnetaan peloksi, joka kiinnittyy erilaisten toisten ruumiisiin. (Ahmed 2003, 208.)

Erilaisen toisen tai vieraan rinnalla on toinen hahmo, ”kunnon kansalainen”, joka Ahmedin mukaan on valppaana vieraiden varalta, vahtii ja tarkkailee heitä. ”Katuälykkään” ”kunnon kansalaisen” ”liikkuvuus on asuttamisen muoto: ensinnäkin suhteessa haavoittuvaisiin ruumiisiin, jotka pysyvät kotona; ja toisekseen suhteessa vieraisiin,”¹¹ joiden liikkuminen julkisessa tilassa nähdään vaaran alkuperänä eikä siis hyväksyttävänä, saati sitten asuttamisena. (Ahmed 2000, 34.)

Ahmed kirjoittaa Naapurustovahtitoimintaan (Neighbourhood Watch) liittyen:

*Vieraan läsnäolo kadulla on rikos (joka odottaa tapahtumistaan). Tällaisten maleksivien vieraiden läheisyys hyvän naapuruston puhdistetussa tilassa vaatii täten sankarilliselta kansalaiselta tiettyä toimintaa: vieraiksi tunnistettavat, joiden tarkoituksettomuus kätkee rikoksen aikeen, on karkotettava tarkoituksenmukaisella partioinnilla kiinteistönarvon suojelemiseksi. (Ahmed 2000, 31.)*¹²

Naapurusto suojelee lastensa lisäksi omaisuuttaan, omistuksiaan. Pelko hirviöistä palautuu helposti asunnon arvonmenetyksen ja asuinalueen houkuttavuuden heikkenemisen uhkaan. Koulurakennusta luvatta käyttävä on hirviö tässä yhteydessä monessakin mielessä. Ensinnäkin ja ilmeisimpänä ”rikotun ikkunan teoriaan” uskovat pelkäävät, että huonoon kuntoon päässyt rakennus saa koko naapuruston arvon alenemaan. Totta on, että Tiirismaan koululla pantiin kunnolla ranttaliksi ikkunoiden ja kaiken mahdollisen rikkomisen, repimisen ja tuhoamisen kanssa (paikalla käyneelle rakennus ympäristöineen näytti siltä kuin kaikkiruokainen petolauma olisi aterioinut paikalla, toisaalta hirviön hybridiluonteeseen sopivasti sisäpihoilta löytyi myös nuotioita, – Prometheuksen

¹¹ This subject’s mobility is legitimated as a form of dwelling: first, in relation to the vulnerable bodies that stay within the home [...]. (Ahmed 2000, 34.)

¹² The stranger’s presence on the street is a crime (waiting to happen). The proximity of such loitering strangers in the purified space of the good neighbourhood hence requires that the heroic citizen take a specific route: those who are recognisable as strangers, whose lack of purpose conceals the purpose of crime, need to be expelled through purposeful patrolling in order that the value of property can be protected. (Ahmed 2000, 31.)

ihmisille lahjoittama taito, ihmisen muista erottava – joissa oli poltettu ja sulatettu kaikkea mahdollista muovipulloista hehkulamppuihin ja cd-levyihin).

Toisekseen rakennuksessa oleilijat ovat keskiluokkaisesta kapitalistisesta näkökulmasta hirviöitä pelkästään syystä, että he käyttävät rakennusta. Tarkemmin, käyttävät rakennusta eivätkä maksa siitä. Kun yhteiskunta rakentuu kiinteistönomistamisen ympärille, lainkirjoituksen ydin ja yksilön elämän tavoitteet kaikki palautuvat omistamiseen ja maanomistamiseen, pelottavin kuviteltava asia ei ole, että joku tuhoaisi omaisuutta vaan että joku tuhoaa omistusinstituutiota. Säädyllinen, rauhallinen talonvaltaaja on tässä mielessä hirviöistä pahin.

Talonvaltaaja saattaa nähdä toisen puolen. Omistajien yhteiskunnassa omistajat saavat pääomatuloja: vuokratuloja, osinkoja, korkoja. Kuten Shaw huomioi, parasiittikammoisessa kapitalistisessa yhteiskunnassa paradoksaalisesti suurin ja vaarallisin parasiitti onkin kapitalisti itse. Hirviö on hirviöllekin hirviö. (Shaw 2018, 152–3.)

Kalevan uutinen Oulun kaupunginvaltuutettu Riikka Moilasan ”ihmisroska”-puheenvuorosta jatkuu:

*Moilanen myös totesi olevansa huolissaan kadulla majailevista ihmisistä. Hän jatkoi, että nuo ihmiset ovat turvallisuusriski muille ja riski elinkeinoelämälle, koska ne vaarantavat Oulun matkailun vetovoimaisuutta. (Kaleva 10.9.2018.)*¹³

¹³ Moilanen erotettiin välittömästi Pihlajalinna Oulu oy:n toimitusjohtajan tehtävästä. Pihlajalinna antoi medialle lausunnon, jossa irtaantui täysin Moilasan puheenvuorosta. (YLE 11.9.2018.) Moilanen karkotettiin erämaahan. Yhteiskunta puhdistuu luomalla hirviöitä ja rajaamalla ne ulkopuolelleen.

Kirjallisuus ja lähteet

- Ahmed, Sara 2003: Pelon Poliitiikka. Teoksessa *Erilaisuus*, toimittanut Mikko Lehtonen ja Olli Löytty, 189–211. Tampere: Vastapaino.
- 2000: *Strange encounters: embodied others in post-coloniality*. Transformations. London; New York: Routledge.
- Davies, Surekha 2012: The Unlucky, the Bad and the Ugly. Categories of Monstrosity from the Renaissance to the Enlightenment. Teoksessa *The Ashgate research companion to monsters and the monstrous*, toimittanut Asa Simon Mittman ja Peter Dendle, 237–55. Farnham, Surrey, England; Burlington, Vt: Ashgate.
- Felton, D.: Rejecting and Embracing the Monstrous in Ancient Greece and Rome. Teoksessa *The Ashgate research companion to monsters and the monstrous*, toimittanut Asa Simon Mittman ja Peter Dendle, 103–31. Farnham, Surrey, England ; Burlington, Vt: Ashgate, 2012.
- Halberstam, Jack: *Unbuilding Gender*. 4.2.2019, esitelmä. Helsingin Yliopiston Think Corner, Dialogue Series, järjestänyt QueerWills & CoreKin Projects & The SKY tohtoriohjelmajoukko, Helsingin yliopiston sukupuolentutkimus.
- Kearney, Richard 2003: *Strangers, Gods, and Monsters: Interpreting Otherness*. London; New York: Routledge.
- MacCormack, Patricia 2012: Posthuman teratology. Teoksessa *The Ashgate research companion to monsters and the monstrous*, toimittanut Asa Simon Mittman ja Peter Dendle, 293–309. Farnham, Surrey, England; Burlington, Vt: Ashgate.
- Niskanen, Riitta 2012. *Selvitys Lahden sodanjälkeisestä rakennusperinnöstä*. Lahden Historiallisen Museon julkaisuja 3. Lahti: Lahden Historiallinen Museo.
- Shaw, Debra Benita 2018: *Posthuman Urbanism: Mapping Bodies in Contemporary City Space*. London; New York: Rowman & Littlefield International.
- Six, Abigail Lee, ja Hannah Thompson 2012: From Hideous to Hedonist: The Changing Face of the Nineteenth-century Monster. Teoksessa *The Ashgate research companion to monsters and the monstrous*, toimittanut Asa Simon Mittman ja Peter Dendle, 237–55. Farnham, Surrey, England; Burlington, Vt: Ashgate.
- Van Duzer, Chet 2012: Hic sunt dracones. The Geography and Cartography of Monsters. Teoksessa *The Ashgate research companion to monsters and the monstrous*, toimittanut Asa Simon Mittman ja Peter Dendle, 387–435. Farnham, Surrey, England; Burlington, Vt: Ashgate.
- Weinstock, Jeffrey Andrew 2012: Invisible Monsters: Vision, Horror, and Contemporary Culture. Teoksessa *The Ashgate research companion to monsters and the monstrous*, toimittanut Asa Simon Mittman ja Peter Dendle, 275–89. Farnham, Surrey, England; Burlington, Vt: Ashgate.

Sanomalehtiartikkelit ja uutiset

ESS (7.8.2017): *Hylätty Tiirismaan koulu on kokenut kovia.*
<https://www.ess.fi/uutiset/paijathame/art2390643>

Kaleva (10.9.2018): *Oulun kaupunginvaltuutettu Moilanen kutsui valtuustonkokouksessa vähäosaisia päihderiippuvaisia ihmisroskaksi.* <https://www.kaleva.fi/uutiset/oulu/ou-lun-kaupunginvaltuutettu-moilanen-kutsui-valtuuston-kokouksessa-vahaosaisia-paihderiippuvaisia-ihmisroskaksi/804512/>

Markkanen, Marju, (18.10.2018): *Tiirismaan vanha koulurakennus purettava välittömästi!* Mieli-pidekirjoitus, ESS

YLE (11.9.2018): *Pihlajalinnan alueellinen toimitusjohtaja joutui lopettamaan "ihmisroska"-kommenttiansa takia.* <https://yle.fi/uutiset/3-10397879>

YLE (12.10.2018): *Hiippari säikäytti Tiirismaan koululla – oppilaat evakuoitiin luokkatiloihin.*